

Федченко Володимир Михайлович

к.ю.н., доц., професор кафедри
кримінального процесу

Павлова Наталія Валеріївна

к.ю.н, ст. викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРЕДАННЯ ТА ПЕРЕЙНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ЙОГО ОКРЕМІ АСПЕКТИ

У разі необхідності в проведенні процесуальних дій на території іноземної держави та можливості їх виконання згідно з чинними міжнародними договорами та іншим законодавством України готується запит (доручення, клопотання) про міжнародне співробітництво органом, який здійснює кримінальне провадження, або уповноваженим ним органом згідно з вимогами КПК та відповідного міжнародного договору України (ст. 548 КПК України).

Правовою основою здійснення міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні є не лише положення КПК України, але й двохсторонні, багатосторонні договори з питань міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні[1, 2].

Одним з різновидів міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні є передання та перейняття кримінального провадження. Передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави наряду з Європейською конвенцією «Про передачу провадження у кримінальних справах» 1972 року передбачено і положеннями чинного КПК України. Вказаними нормами визначено, що розгляд клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора або суду про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави розглядаються уповноваженим (центральним) органом України протягом двадцяти днів з моменту надходження (ч. 1 ст. 599). Законодавцем також передбачені вимоги щодо змісту та форми такого клопотання, і які додатки до нього додаються.

Передання провадження умовно можна поділити на два різновиди. Перше відбувається, коли кримінальне провадження передається без особи, яка у ньому притягується до відповідальності. Друге відбувається, коли така особа передається разом з кримінальним провадженням.

Перший різновид передання кримінального провадження відбувається, коли неможливо притягнути особу до кримінальної відповідальності в країні, де така особа вчинила злочин, оскільки особа встигла виїхати до іншої країни. І ця країна, за підстав визначених міжнародним правовим договором, або з інших правових підстав відмовляється видавати таку особу державі, в якій було вчинено злочин. За таких обставин країна, в якій вчинено злочин, змушена передавати своє кримінальне провадження іншій державі. А тому, в рамках міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні, звертається з кло-

потанням про передачу незавершеного кримінального провадження до країни, в якій злочинець переховується.

У свою чергу, за наявності визначених міжнародною правовою угодою підстав та умов, держава, в якій злочинець переховується, переймає це провадження та виносить в подальшому своє кінцеве процесуальне рішення у ньому.

Випадки, коли уповноважені компетентні органи України можуть звернутися до уповноважених компетентних органів іншої Договірної Держави із клопотанням про порушення кримінального переслідування щодо особи передбачені п.1 ст. 8 Європейської Конвенції про передачу провадження у кримінальних справах. Такими випадками є: 1) якщо підозрювана особа має постійне помешкання в запитуваній державі; 2) є громадянином запитуваної держави або якщо ця держава є країною його походження; 3) якщо підозрювана особа відбуває або має відбувати в запитуваній державі покарання, яке передбачає позбавлення волі; 4) якщо в запитуваній державі за той же самий злочин або за інші злочини проти підозрюваної особи порушено кримінальне переслідування; 5) якщо держава, яка запитує, вважає, що передача провадження виправдана інтересами встановлення істини, і зокрема, що найбільш суттєві докази знаходяться в запитуваній державі; 6) якщо вона вважає, що виконання в запитуваній державі вироку, у разі винесення такого, може збільшити можливість соціальної реабілітації засудженого; 7) якщо вона вважає, що присутність на судовому засіданні підозрюваної особи не може бути забезпечена в запитуючій державі, в той час як її присутність на судовому засіданні може бути забезпечена в запитуваній державі; 8) якщо вона вважає, що не може сама виконати вирок, у разі винесення такого, навіть з використанням екстрадиції, в той час як запитувана держава спроможна це зробити [3].

Другий різновид передання відбувається, коли разом з кримінальним провадженням з України до іншої країни передається особа, яка є засудженою у цьому кримінальному провадженні. Такий вид передання кримінального провадження разом з передачею засудженого можливий з позиції доцільності правової допомоги і розгляду клопотання у відповідній державі. З цього питання у положеннях п. 2 ст. 8 вищевказаної Конвенції зазначено, якщо підозрювана особа була остаточно засуджена в Договірній Державі, ця держава може звернутися із клопотанням про передачу провадження у справі в одному або декількох випадках, наведених в пункті 1 цієї статті, лише тоді, коли вона сама не може виконати вирок, навіть з використанням екстрадиції, і якщо інша Договірна Держава не визнає принцип виконання вироку, постановленого іноземною державою, або відмовляється виконати такий вирок.

А втім, передача неможлива, якщо така особа не надала про це своєї письмової згоди. Більш цього, засуджена особа, яка надала згоду на передачу в іноземну державу для подальшого відбування покарання, може відмовитися від такої передачі у будь-який час до перетину нею державного кордону України. У разі ж отримання інформації про таку відмову, Міністерство юстиції України негайно припиняє розгляд питання про передачу або, у відповідних випадках, вживає заходів для припинення передачі (ч.7 ст. 606 КПК).

Перейняття ж кримінального провадження від іншої держави за її запитом про правову допомогу можливе з боку уповноважених компетентних органів України лише у випадку, коли судовими органами іноземної держави, ще не

було ухвалено вирок у цьому кримінальному провадженні. До того ж, таке перейняття можливе за дотримання таких умов: 1) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є громадянином України і перебуває на її території; 2) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача згідно із КПК України або міжнародним договором України неможлива або у видачі відмовлено; 3) запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення; 4) діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність (ч. 2 ст. 595 КПК).

Слід зазначити, що за клопотанням компетентного органу іншої держави особа, щодо якої така держава має намір направити запит про передання кримінального провадження, може за запитом такої держави триматися під вартою на території України не більше ніж сорок діб. Після закінчення вказаного строку, якщо запит про перейняття кримінального провадження не надійшов, зазначена особа звільняється з-під варти.

Але, навіть при наявності вище зазначених умов, кримінальне провадження не може бути перейняте, якщо: 1) відносно цієї особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок; 2) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбулося або виконується; 3) щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрито кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв'язку з помилуванням або амністією; 4) провадження щодо заявленого кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв'язку із закінченням строку давності (ст. 596 КПК).

При прийнятті рішення про перейняття кримінального провадження від компетентного органу іноземної держави таке провадження розпочинається зі стадії досудового розслідування та здійснюється згідно вимог КПК України, а призначене у ньому судом України покарання не повинно бути суворішим від покарання, передбаченого законом запитуючої держави за таке ж кримінальне правопорушення. До того ж, копія остаточного процесуального рішення по цьому кримінальному провадженню обов'язково надсилається компетентному органу держави, за запитом якої вказане кримінальне провадження було перейняте (ст. 598 КПК).

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що положення КПК України з питань міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні та відповідні міжнародні правові угоди, що ратифіковані Україною регламентують чітко порядок передачі матеріалів кримінального провадження, підстави для відмови у задоволенні клопотання про перейняття, передачу кримінального провадження, підстави передачі клопотання. Доречі, строк розгляду таких клопотань (20 днів) передбачено лише для уповноваженого центрального органу.

Таким чином, поза межами правової регламентації залишено: 1) умови, за дотримання яких слідчий має право звернутися з клопотанням про передачу незавершеного кримінального провадження до прокурора-процесуального ке-

рівника з розслідування, з метою його подальшого передання компетентному органу іноземної держави; 2) в які строки прокурор, як процесуальний керівник з розслідування повинен розглянути вказане клопотання; 3) яке процесуальне рішення він може прийняти за результатами розгляду клопотання; 4) яким процесуальним документом оформити рішення щодо розгляду клопотання; 5) в який строк повернути клопотання разом з матеріалами кримінального провадження та відповідними додатками на доопрацювання слідчому, або все зазначене після погодження направити вищестоящому прокурору для подальшого його передання на розгляд уповноваженому центральному органу.

Відсутність чіткої правової регламентації щодо вказаних аспектів, лише сприятиме виникненню певної плутанини і неузгодженості, затягуванню у розгляді таких клопотань. Не можна виключити й халатного відношення, і навіть певні зловживання з боку відповідних уповноважених осіб.

При визначенні умов, за яких слідчий має право звернутися з клопотанням до прокурора про передачу незавершеного кримінального провадження доцільно врахувати наступні обставини: 1) існування процесуальних строків з обов'язковим зазначенням дати їх закінчення; 2) наявність повідомлення про підозру; 3) чи прийняте рішення щодо речових доказів, якщо такі є; 4) чи обов'язково виконані у повному обсязі на території України всі необхідні та можливі за відсутності підозрюваного процесуальні дії; 5) чи враховані вимоги відповідних міжнародних договорів щодо перекладу матеріалів кримінального провадження; 6) чи належно зброшуровані, пронумеровані матеріали кримінального провадження разом з описом і наявними у ньому додатками.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2017 р.: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А,В., 2017. – 372с. – (Кодекс України)

2. Генеральна прокуратура України. Міжнародні договори України:// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/>

3. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах (ETS 073) Страсбург, 15 травня 1972 року <https://www.gp.gov.ua/ua/mijbogato.html/>. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/mijbogato.html/>.

Філіпп Анастасія Володимирівна
к.ю.н., ст. викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОТЕРПЛІ ВІД ЗЛОЧИНІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Поняття жертви злочину з давніх часів використовується у кримінології. Незважаючи на те, що активна увага віктимологічній складовій стала приділятися лише в останні десятиліття (проблематика віктимології стала більш активно та широко розглядатись у навчальній та науковій літературі), безспірним є твердження про те, що жертва злочину посідає одне з ключових місць в механізмі злочинного посягання.